

Södertörns högskola | Institutionen för samhällsvetenskaper

C-uppsats 15 hp | Statskunskap | Vårterminen 2011

(*Frivilligt*: Programmet för xxx)

Sverigedemokraternas användning av begreppet "svenskfientlighet" – en diskursanalys

Av: Annika Hamrud

Abstract

The Swedish Democrats use of the term ”svenskfientlighet” – a discourse analyses

Author: Annika Hamrud

The Sweden Democrats uses a term to describe a situation where “swedes” are being discriminated against by other ethnic groups and where the elite are promoting this. The term “svenskfientlighet” can be translated as “swedofobia” and in this thesis a speech by the party leader Jimmie Åkesson held during the election campaign that solely was dedicated to this term is being analyzed with the help of tools developed by the scholar Ruth Wodak.

Ruth Wodak has previously analyzed the rhetoric by other European right-wing-populist parties like FPÖ in Austria and has asked for other researchers to analyze the speech used by right-wing-populist and extremist parties to get a better understanding for just how these parties construct their different enemies. This thesis shows how the Sweden Democrats use a term that has been founded by more extreme parties, groups that they themselves claim they do not have much in common with. The rhetoric has though developed in a populist direction where the party members or even leaders put themselves in a position as victims of a widely spread hostility directed towards them, on the sole basis that they stand up for what is Swedish.

Keywords: discourse analysis, Sweden Democrats, svenskfientlighet, right-wing populism, rhetoric,

Innehåll

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar	3
1.2 Bakgrund	3
1.2.1 Nationalism.....	4
1.2.2 Populism.....	5
1.2.3 Rasism.....	6
1.3 Valrörelsen.....	8
2. Teoretisk ram.....	9
2.1 Ideologianalys	9
2.2 Diskursanalys	10
2.3 Retorik	11
3. Metod och material	12
3.1 Reliabilitet och validitet.....	12
4. Analys	13
4.1 En svenskfientlig attack.....	13
4.2 Lagarna diskriminerar.....	17
4.3 Det är elitens fel.....	19
5. Slutsatser och diskussion	22
Källor.....	25
Appendix.....	27
Bilagor.....	28

1 Inledning

Sverigedemokraterna har nu suttit ett år i den svenska riksdagen. Från att tidigare inte ha haft ett utvecklat partiprogram omfattar programmet nu allt fler politikområden. Det gör det möjligt för forskare och journalister att lätt ta reda på vad de tycker i olika frågor. Men samtidigt är det inte helt lätt att förstå Sverigedemokraterna - som är ett parti som tagit steget från en värld i marginalen in i den beslutande församlingen. Partiet beskrivs ofta som ett parti med rötterna i nazismen men enligt dem själva har det aldrig funnits någon sådan koppling. Samtidigt står de för att de är en del av den svenska partifamilj som går under namnet ”Den nationella rörelsen” och som även innefattar exempelvis Nationaldemokraterna och Svenskarnas parti.

Ideologiforskningen har ofta fokus på att sätta etiketter på ideologier. Men europeiska statsvetare har oändligt många etiketter på den rörelse som Sverigedemokraterna anses tillhöra. Etiketter ger oss heller inte någon djupare förståelse av hur ideologin fungerar. I den här uppsatsen tar jag fasta på ett begrepp som jag uppfattat är centralt för Sverigedemokraterna – *svenskfientlighet*. Begreppet är begripligt för alla nationalisterna, men inte alls självklart för dem som själva inte är insatta i nationalistiskt och populistiskt tankesätt.

Begreppet ”svenskfientlighet” uppkom enligt flera källor i början av 90-talet i nationella kretsar.¹ En enkel sökning på ordet ”svenskfientlighet” ger nästan enbart träffar hos nationalistiska debattörer som exempelvis skribenterna på motpol.nu – en samling intellektuella som ansluter sig till den ”identitära läran”(Oskorei 20/4 2011, Wodinaz 1/5 2011, De Geer 2/4 2011). Begreppet har inte någon motsvarighet i till exempel Danmark² men i många länder används begrepp som språkligt låter lika.

Bloggaren som skrivit under pseudonymen Fjordman är norrman men skriver på engelska. Han skriver om fenomen som starkt påminner om det svenska begreppet. Fjordman utgår i från en norsk erfarenhet men hans fokus är alltid ”väst”. Det muslimska hot han varnar för riktar sig mot västvärlden och ”vita”. Han använder begrepp som ”anti-racist-witch-hunt” , ”racist violence targeting the natives” och ”white racism” (Fjordman 2008).

¹ Samtal med Jonathan Leman

² Samtal med Jacob Christensen

Att begreppet är betydelsefullt för Sverigedemokraterna visas även genom hur det använts under riksdagsåret. När SD kom in i riksdagen hade ”svenskfientlighet” yttrats en gång i riksdagen – i en motion av Ny Demokrati 1993 (Motion 1993/94: So6).

Under riksdagsåret 2010-2011 fanns begreppet i tre interpellationer – alla av William Petzäll – och kan hittas i nio protokoll från riksdagens debatter. Vid en interpellation av William Petzäll till utbildningsminister Jan Björklund den 29 april om vad Björklund gör för att bekämpa svenskfientligheten i skolorna debatterade även de två riksdagsledamöterna Kent Ekeröth och Sven-Olof Sällström med Jan Björklund.

Jan Björklund svarade under debatten att alla trakasserier tas på strängaste allvar. Han medgav dock inte någon förståelse för att trakasserier kan särskiljas enligt denna definition.

Under våren 2011 hamnade begreppet i fokus efter att SDU höll under kampanjen för omvalet i Västra Götalandsregionen en demonstration mot svenskfientlighet den 10 april 2011 (<http://www.youtube.com/watch?v=iWta6rfhAoQ>). I samband med demonstrationen släpptes inte ett antal ledande SD-politiker in på en restaurang. Riksdagsledamoten Erik Almqvists twittermeddelande väckte då vidare medieuppmärksamhet.

Svenskfientliga restaurangen Peacock i Göteborg accepterar inte gäster som inte vill ha massinvandring #landsförrädare

Tidigare under våren debatterade Erik Almqvist begreppet i Riksdagen (han ersatte William Petzäll den 10 februari).

En svenskfientlig tolkning av diskrimineringslagen var från början långt ifrån självklar när diskrimineringslagen infördes. Men DO har antagligen blivit den samhällsaktör som kämpat mest för att med diskriminering som förevändning verka för att försvaga svensks rättigheter i Sverige. DO gestaltar kärnan av svenskfientlighet och spär på motsättningar mellan grupper i samhället genom olikabehandling. Därför menar jag att DO, om myndigheten över huvud taget ska fortsätta att existera, bör få tydliga direktiv om att fokusera på verklig diskriminering och att ur ett människovärdeperspektiv betrakta svenskar som lika värda som andra folkgrupper.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att via en diskursanalys av hur Sverigedemokraterna använder begreppet ”svenskfientlig” komma närmare en förståelse för partiets ideologi och därigenom också ta ett steg i att placera partiet ideologiskt. Frågeställningar är: hur ”svenskfientligheten” konstrueras, vad begreppet har för innebörd samt hur begreppet fungerar i förhållande till partiets ideologi.

1.2 Bakgrund

Sverigedemokraterna beskriver sig själva som ett nationalistiskt och socialkonservativt parti. Partiet är en del av den svenska nationella rörelsen. Dessutom har partiet delvis anslutit sig till den så kallade Eurabiarörelsen, som hävdar att västvärlden hotas av ”islamisering” (Hamrud & Qvarford 2010:27-38). Partiet har också i sin ”ompaketering” tillfört åsikten att det är möjligt att bli svensk även om man har sitt ursprung i en annan kultur. Det sista är vad som anses skilja ut dem från övriga inom den nationella rörelsen som ser assimilering som en omöjlighet.

Så långt är det inte alltför svårt att förstå hur vi ska definiera partiet. Samtidigt är inte Europas statsvetare ense om hur Sverigedemokrater och deras motsvarigheter i Europa ska klassificeras. Cas Mudde har i sitt verk *Populist radical rights parties in Europe* (2007) beskrivit 111 partier som han menar ingår i en grupp som svenska forskare kallar RHP-partier. Han räknar också upp 20 olika begrepp som har använts för att beskriva den nutida partifamiljen som i varierande grad kan kopplas till tidigare nationalistiska, fascistiska, och populistiska partier. Hans minimidefinition för att placera ett parti i familjen är ”nativismen”. Nativism kan beskrivas som etnisk nationalism, den utgår från att den inhemska befolkningen har företrädesrätt till landet. Människor – och även idéer – som kommer utifrån ses som ett hot mot samhällsordningen. Cas Muddes populistiska radikala högerpartier är också auktoritära, vilket till exempel kan visa sig i att de vill ha hårdare straff. Men dessutom är RHP-partierna populistiska. Mudde definierar populismen som en uppdelning i två antagonistiska grupper – folket och eliten (Mudde 2007:28-30).

Ett flertal svenska forskare använder RHP-begreppet, det gäller ex Jens Rydgren (Rydgren 2004) och Anders Hellström (Hellström 2010). Under sommaren 2011 hölls en statsvetarkonferens om de skandinaviska främlingsfientliga partierna i Vasa, Finland. Efter

konferensen bloggade professor Marie Demker och menade att hon vill kalla partifamiljen för *nationalkonservativa*. Hon skriver:

...när man jämför Dansk Folkeparti, Sannfinländarna, Sverigedemokraterna och Fremskrittspartiet framstår den exkluderande nationalismen (på 80-talet kallad etnocentrism i fransk debatt) och de auktoritära dragen som den grundläggande likheten.

Däremot vill hon inte ha med populismen som ett kriterium:

...populismen utgör inte någon grundläggande eller avgörande ideologisk grund som kan sägas utgöra det element som på ett avgörande sätt *skiljer* dessa partier från alla övriga partier i Norden. Inte heller utgör populismen det avgörande element som *förenar* just dessa partier med varandra.

1.2.1 Nationalism

Nationalismens (eller nativismens) mål är att skapa en enhetlig stat. En stat där det endast bor människor som tillhör en enda kultur, ras, religion eller etnicitet. Nyckeln till detta är intern homogenisering, som försäkrar att landet endast inkluderar personer från den egna nationen. Detta kan utföras på olika sätt: uppdelning, assimilation, utvisning – och i extremen – folkmord.

Den viktigaste faktorn i ett tryggt, harmoniskt och solidariskt samhälle är den gemensamma identiteten, vilken i sin tur förutsätter en hög grad av etnisk och kulturell likhet bland befolkningen. Av det följer att den nationalistiska principen – principen om en stat, en nation – är grundläggande för Sverigedemokraternas politik. Den nationalistiska principen bygger på idén om nationalstaten, att statens territoriella gränser ska överensstämma med de befolkningsmässiga gränserna. I sin ideala form är alltså ett sådant samhälle befolkningsmässigt homogent. De rådande omständigheterna i Sverige och i omvärlden omöjliggör att principen praktiseras till fullo.

Ur Sverigedemokraternas principprogram

För nationalstatens funktionella kapacitet krävs en ideologi om vad statens

medborgare/nationens medlemmar har gemensamt. Nationalismens funktion har på så vis i hög grad varit att söka homogenisera den befolkning som återfinns inom statens gränser. Detta kan ske genom kulturella symboler och värden, såsom ett gemensamt språk, föreställningar om normer, värden och traditioner. Inte minst är en gemensam historia av fundamental vikt för att skapa en nationell gemenskap. Nationalistiska ideologier hänger också ofta ihop med ett territorium genom ett många gånger mytologiserat landskap.

En del Sverigedemokrater kallar sig för kulturnationalister och deras kritiker inom den identitära rörelsen kallar dem också för det (Oskorei 2008). Begreppet har analyserats retoriskt av Totte Lofström (Lofström 2010). Begreppet används för att definiera vilka som ska bo tillsammans. Enligt kulturnationalismen baseras gemenskapen på kultur och inte ras eller etnicitet.

1.2.2 Populism

Ett mer svårdefinierat begrepp är populismen – som ofta sammankopplas med missnöjespartier – men som också har en historia som sträcker sig bak till 1800-talet.

Den politiske teoretikern Ernesto Laclau som menar att kännetecknande för ett högerpopulistiskt parti är ett ifrågasättande av samhällsordningen genom att man konstruerar en ”underdog”. Denna person blir ”den andre” i relation till vad man beskriver som ”folket”. Samtidigt uppfattas folket också som en ”underdog” även om populisterna ser denna grupp som representant för hela samhället (Ernesto Laclau 2005: 47). Ernesto Laclau är en postmarxistisk forskare, men även andra forskare som t ex Paul Taggart (2000) och Christian Andersson (2010) beskriver och förklarar populismen på liknande sätt.

Populismen ställer också folket mot eliten. Det finns alltså alltid två fiender för en populist – ”den andre” som kan vara ”invandraren”, ”bögen”, ”muslimen”, ”eliten” eller “etablissemangen” som kan vara såväl politiker, företagsledare som representanter för de traditionella medierna. [För klarhets skull ska man inte blanda ihop populistisk ideologi med populistisk strategi (Rydgren 2004:18–27).]

Populistiska rörelser grundas på en särskild förståelse av ”demos”, eller ”folket”, man förnekar komplexiteten i ett samhälle och förutsätter att det finns en medfödd homogenitet. Dessa partier ser sig ofta som ”räddare av västliga värden” eller som de som försvarar människan på gatan,

både mot eliten och mot de främmande som tar arbeten och som inte vill anpassa sig till ”vår” kultur. Högerpopulistiska partier binds samman av hur de konstruerar fiender. ”Dom” är utlänningar – definierade av ras, religion eller språk. ”Dom” är eliten: inom landet, men även i Europa/Bryssel och på global nivå (det finansiella kapitalet). Andra sprickor i landet som socialklasser, kaster, religioner och liknande förminskas eller glöms helt bort – alternativt tolkas de som elitens konspirationer (Wodak 2011).

Uteslutande retorik bygger på en uppdelning i ”vi-och-dom” – mellan ”insiders” och ”outsiders” eller mellan ”de goda” och ”de onda”. I en populistisk diskurs ligger fokus på att presentera ”den andre” i mycket negativa termer. Detta leder till att fler kan identifiera sig med ”innegruppen” och till möjligheten att anklaga ”utegruppen” för sociala fenomen som egentligen har mycket mer komplexa förklaringar (Wodak 2003).

1.2.2 Rasism

Om vi definierar Sverigedemokraterna som nationalister och populisterna eller – som Marie Demker – som nationalkonservativa – har vi ändå inte fått en djupare förståelse för vad partiet står för. Om man följer partiprogrammen sedan partiets start 1989 kan man se hur partiet bytt språk och hur man också beskriver problemen med invandringen. Om den svenska nationella rörelsen från början menade att raser inte ska blandas, ändrades retoriken senare till att olika etniciteter inte fungerar tillsammans. Sverigedemokraterna har nu i stort sett bytt ut begreppet etnicitet mot begreppet kultur, medan man finner begreppen ras hos Svenskarnas parti och etnicitet hos Nationaldemokraterna. SD säger sig också förespråka assimilering.

Cas Mudde är tydlig med att RHP-partierna bekänner sig till den parlamentariska demokratin. Den traditionella högerextremismen är odemokratisk, och dessutom inte populistisk. Vad gäller rasismen säger också Mudde att ett RHP-parti kan vara såväl rasistiskt som icke-rasistiskt.

Statsvetaren Andreas Johansson Heinö skriver på sin blogg i juni 2011 inlägget: ”Därför anser jag inte att SD är ett odemokratiskt och rasistiskt parti”. (Johansson Heinö 2011) Han vänder sig alltså inte mot den statsvetenskapligt vedertagna definitionen men vill tydliggöra hur partiet utvecklats.

Han menar att man måste ta partiets ideologi och politik på allvar. I partiprogrammet står att SD vill minska invandringen kraftigt men inte avskaffa den helt. Invandrare ska assimileras, lära sig språket, kulturen och tillägna sig svenska värderingar och sedvänjor. Johansson Heinö menar att

detta är en människosyn som är raka motsatsen till rasismens eftersom den utgår från att individer kan byta identitet.

Det man kan invända här är att även etnicitet kan fungera på detta sätt, nationalisterna som är rasister och etno-pluralister anser inte att människor kan förändras. Rasism är heller inte ett entydigt begrepp då etno-pluralismens chefsideolog Richard McCulloch använder begreppet rasism (<http://www.racialcompact.com>). Sverigedemokraterna har sedan 2005 alltmer bytt ut begreppet etnicitet mot kultur och varnar för kulturkrockar istället för att hävda att raser eller etniciteter inte ska blandas. Vad som också är viktigt är att ta reda på hur denna ”öppenhet” tolkas av partiet. I en intervju med Jimmie Åkesson i tidningen Dagen (17 mars 2011) säger han:

- Men man kan titta på verkligheten. Det finns många i min generation som är adopterade, från olika delar av världen och som av de allra flesta svenskar, och säkert själva, upplever sig som svenskar. Det är ett tydligt exempel på att svenskheten är öppen.
- Ett annat exempel är arbetskraftinvandringen på 1960- och 70-talen, det var grupper som kunde assimileras, åtminstone blev deras barn svenskar.

SD:s partiledare anser alltså att man finner lyckad assimilering hos människor som är födda i Sverige eller växt upp i en svensk familj. När man lägger till detta i analysen kan man inte längre tolka den ”öppna svenskheten” som särskilt öppen om man ändå måste vara född eller uppvuxen i landet för att bli svensk.

Definitionen av rasism har varit föremål för mycken diskussion. Frågan är om begreppet har något analytiskt värde med tanke på att det inte finns några biologiska raser. Är rasism en ideologi eller en struktur? Avtar Brah skriver i uppsatsen ”Att sätta ny ram på Europa” i antologin *Nykoloniala texter* (Brah 2001) att det nu är allmänt känt att ras är en social konstruktion. Alla typer av markörer – färg, fysionomi, kultur, arvsanlag – kan få beteckna ”ras”. Vissa former av rasism betonar biologiska karaktäristiska som indikatorer på förmodad ”rasskillnad”. Andra former kan peka ut kulturella skillnader som grunden för det man antar är oöverkomliga rasgränser mellan grupper. Kulturrasism kan tåga om eller till och med förneka uppfattningar om biologisk underlägsenhet eller överlägsenhet, men vad som karaktäriserar den just som rasism är undertexten om medfödda skillnader som implicit eller explicit används för att benämna en grupp som ”ras”. Rasism konstruerar med andra ord ”rasskillnader”.

Så ja, Sverigedemokraterna anser inte att de är rasister – och det är de heller inte om begreppet endast används för att beskriva en ideologi som baseras på genetiska skillnader som dessutom är hierarkiskt rangordnade som i nazismen. Men det är inte svårt att finna högt uppsatta partiföreträdare som är beredda att klassificera kulturer efter om de är möjliga att sammanföra med den svenska kulturen eller inte (Hamrud & Qvarford 2010:27-38).

1.3 Valrörelsen

Ett annat viktigt drag hos SD är att de har intagit samma position som exempelvis Dansk Folkeparti i Danmark och Frihetspartiet i Nederländerna i fråga om Islam. Det SD har gemensamt med dessa två partier är främst en skarp kritik mot en upplevd ”islamisering” av samhället. Man försöker också, som DF och Frihetspartiet, PVV, att varna för att islam hotar den tolerans med jämlikhet, och rättigheter för HBT-personer som uppnåtts i Sverige.

Tydligast visade det sig när Jimmie Åkesson tillsammans med nuvarande riksdagsledamoten Carina Herrstedt 30 mars 2010 skrev en debattartikel i Aftonbladet som fick rubriken *SD – ett parti för HBT-personer*.

Under valrörelsen och partiets första år i riksdagen påminde partiets retorik delvis om den populistiska retorik som annars mest hörs i Danmark och Nederländerna. Partiledaren Jimmie Åkesson publicerade den 19 oktober 2009 en debattartikel i Aftonbladet som fick rubriken *Muslimerna är vårt största utländska hot*. Han höll dock aldrig något tal på det temat under valrörelsen – istället drevs frågan i första hand av ungdomsförbundet SDU och nuvarande riksdagsledamoten Kent Ekeröth. (Se beskrivningen av valrörelsen i den bok jag författat tillsammans med Elisabet Qvarford: *Svensk, svenskare. Ett reportage om Sverigedemokraterna*. Optimal förlag 2010.)

Under valkampanjen låg fokus på tre frågor: invandring, brott och pensionärernas situation. Sedan höll Jimmie Åkesson två tal (sommartalet i Sölvesborg och ett speciellt snabbinkallat tal i Västerås) som kan ses som att han ville betona två andra viktiga områden för partiet vid sidan av islamiseringen och invandringspolitiken i stort.

Sommartalet fokuserade på en påstådd våldtäktsvåg, där svenska kvinnor våldtas av män från Mellanöstern och Afrika. I talet aviserades en utredning om hur många våldtäkter som skett och en turné påbörjades över landet där siffrorna skulle presenteras lokalt. Efter en presentation i Gävle avbröts dock turnén eftersom siffrorna inte höll för att brytas ner geografiskt.

Det andra problemet som Åkesson tog upp i ett enskilt tal var det som partiet kallar *svenskfientlighet*. Efter att en kvinna misshandlats i Västerås för Åkesson dit för att hålla ett tal på temat svenskfientlighet. Eftersom svenskfientlighet var ett tema som kom upp i varje tal och ofta i diskussioner med SD-aktiva fungerade talet som en beskrivning av vad det för Sverigedemokraternas centrala begreppet står för.

2 Teoretisk ram

2.1 Ideologianalys

Frågan är igen hur långt vi kommer i förståelsen av Sverigedemokraternas genom att läsa deras partiprogram. De flesta forskare anser att man måste gå djupare för att analysera de nationalistiska partierna. Hilde Coffé har gjort en analys av hur det belgiska partiet Vlaams Blok – som efter att ha förbjudits bytte namn till Vlaams Belang – bytt ut sin retorik och sedan gjort mycket stora framsteg i opinionen. I boken *Svensk, svenskare... Ett reportage om Sverigedemokraterna* (Hamrud/Qvarford 2010) intervjuas nuvarande riksdagsmannen Erik Almqvist om Sverigedemokraternas utveckling. Han säger där att politiken från 1988 håller bra än i dag, men att politiken måste paketeras annorlunda för att attrahera väljare.

Göran Bergström och Kristina Boréus skriver i *Textens mening och makt*, som är en metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys, om ideologianalys att en ideologi inte kan rekonstrueras enbart genom att den synliga, manifesta ytan analyseras.

Visserligen kommer en ideologi till uttryck på ett för alla synbart sätt, i exempelvis partiprogram, men under denna yta finns ett djupare plan som inte är åtkomligt på samma vis. Analysen måste också omfatta en undersökning av verkligheten utanför texten på en språkligt manifest nivå, dels att göra den underliggande nivån synlig, vilket inte enbart kan göras med läsning av ett visst programmaterial. Forskaren måste ställa frågor till en materiell kontext utan vilken en ideologi inte kan förstås, inte kan avslöjas (Bergström & Boréus 2005: 158).

Anders Hellström skriver i sin bok *Vi är de goda* (Hellström 2010) att de nya radikala högerpartierna har varit tvungna att modifiera sitt förhållningssätt gentemot invandring för att inte bli stigmatiserade som "rasister". Han menar att främlingsfientligheten nu manifesteras som etnopluralism och att man framhåller att olika kulturer är oförenliga. SD menar nu att en

sammanblandning av kulturer leder till sociala oroligheter. Etnopluralism innebär att man inte beskriver den egna etniciteten som högre stående än andras, i stället argumenteras för att olika kulturer skall hållas åtskilda. I en intervju med nuvarande riksdagsledamoten Jonas Åkerlund i *Svensk, svenskare...* svarade han också att SD är positiva till mångkultur, men att var kultur passar bästa i sitt land. (Hamrud & Qvarford 2010: 277-285). Även Jens Rydgren menar att partiet har en syn på kultur som något fast och oföränderligt (Rydgren 2004a:24-25). Hellström igen, nu tillsammans med Tom Nilsson:

Sverigedemokraterna hävdar, överensstämmande med den ”etno-pluralistiska doktrinen”, att det skapar oro bland det svenska folket när ”den svenska kulturen” utsätts för hot från andra kulturer. De hävdar att det är viktigt att känna sitt ursprung och veta vem man är och att detta försvåras i ett multikulturellt Sverige (Hellström och Nilsson 2010:61).

2.2 Diskursanalys

Ruth Wodak – som är en österrikisk lingvist verksam i Storbritannien – har analyserat det språk som högerpopulister och högerextrema använder. Hon menar att det är en sak att säga att det språk som används ökar gapet mellan ”vi” och ”dom” men att det är en annan sak att visa en tydlig analys av detta. Hon tar exemplet hur användandet av begreppet ”operation” istället för ”massmord” i en kontext kan uppfattas som karaktäristiskt för nynazister, men att det är en annan sak att verkligen bevisa detta. Hon har i flera paper analyserat politiska dokument från Österrike när Jörg Haiders parti FPÖ fanns i regeringen. Dessa analyser kan användas för att analysera även andra europeiska populistiska politikere retorik.

Wodak skriver: ”Det skulle vara intressant att jämföra retoriken i de olika europeiska länder som alla har upplevt en växande högerpopulistisk rörelse. De är lika i vissa avseenden men inte helt och hållet. Risken är annars förenklingar som grundar sig på missförstånd. Vi skulle också kunna förstå konflikterna mellan globaliseringen och nationalismen liksom sökandet efter nya transnationella identiteter som kommer med osäkerheten och rädslan.”.

Wodaks metod – diskursanalysen – kan tolkas som ett samlingsbegrepp för forskningsriktningar som studerar makt ur olika perspektiv. Lingvister beskriver diskursanalys som att koppla de lingvistiska verktygen till en kontext, språket som format i en social kontext

(Bergström & Boréus 2005: 326). Språket formar också våra identiteter, våra relationer och trosuppfattningar. Politik kan inte förstås som något ”därute” eller vid sidan av språket. Det är genom språket som politiken skapas och det viktiga är vilka tvingande normer som diskursen skapar.

Diskurser har olika utmärkande drag, särskilt vanligt är olika former av utestängningsmekanismer. Det handlar om vad man kan tala om, uppdelning i motsatser som normalt och inte normalt, samt motsättning mellan sant och falskt (Bergström & Boréus 2005:330).

Diskursanalysen är en metod som utvecklats utifrån filosofen Michel Foucaults teorier. Han visar i *Diskursens ordning* (Foucault 1993) hur varje diskurs har utestängningsprocedurer, som till exempel motsättningen mellan vansinne och förnuft. Diskurs innebär hos Foucault ett språkligt sammanhang som är regelstyrt. Foucault anser att det är dessa diskurser som i stor utsträckning bestämmer hur vi ska tänka. Vi är så att säga diskursernas fångar. Diskurs kan förstås dels som hela språket, alltså summan av språkspelen, men också som enskilda språkspel. Varje diskurs har sin dolda uppsättning regler. Foucaults alla arbeten går ut på att blottlägga diskursens dolda regler

Diskursanalysen kan användas för att analysera hur ett resonemang passar in i en ideologi. Metoden är särskilt användbar för att analysera maktordningar. Eftersom Sverigedemokraterna framställer ”svenskfiendligheten” som en sorts strukturell rasism finns en särskild poäng att använda metoden.

2.3 Retorik

När analysen gäller ett tal är det omöjligt att gå förbi retoriken. Retoriken är ofta till för att skapa känslor hos lyssnaren. Politikern kan t ex välja ord som får lyssnaren att inse ”allvaret” i en fråga. Politiker som vill skapa ”krismedvetande” säger att det är ”djup kris” medan andra talar om ”problem” (Johannesson 2006: 15). Andra retoriska grepp är att politikerna kan få åsikterna att låta viktiga genom att till exempel hänvisa till ”barnens bästa” ”frihet” eller ”verkligheten”. Sådana påståenden eller premisser förväntas åhöraren att acceptera (Johannesson 2006: 17).

3 Metod och material

Analysen av det tal Jimmie Åkesson höll i Västerås juli 2010 följer de frågor som formulerats av Ruth Wodak och som hon använt i flera sammanhang där hon analyserat högerpopulistisk retorik. I diskursanalysen ställs också frågan indirekt hur detta tal kan karaktäriseras i förhållande till den ideologi som SD säger sig företräda idag. Eftersom diskursanalysen görs på ett tal studeras också vilken retorik som Jimmie Åkesson använder.

Wodak har formulerat följande frågor som kategoriserar aktörerna:

Vad kallas personer och hur refereras de lingvistiskt?

Vilka drag, karaktäristika, kvaliteter och särdrag tillskrivs dem?

Från vilket perspektiv eller ideologi uttrycks dessa benämningar, attribut och argument?

Uttrycks detta öppet, är de överdrivna eller underförstådda?

Dessa fyra frågor ställs i uppsatsen till Västeråstalet tre gånger för att visa hur begreppet ”svenskfientlighet” i talet skiftar betydelse.

I slutet av analysen används Wodaks ”diskursiva strategier för en positiv självrepresentation eller negativ presentation av *den andre*” på hela talet: *Strategi, Mål, Medel, Referens, Konstruktion av ”innegrupp”, Medlemskap och utegrupp, biologiska, naturaliserande och avpersonifierande metaforer och metonymer, förutsägelser, gradering samt stereotypisering* (Wodak 2011).

Diskursanalys tillämpas oftast på text – i det här fallet handlar det om ett tal vars transkribering jag analyserar. Jag har inte studerat hur talet framförs – det vill säga inga gester eller tonfall har tagits med i analysen.

Materialets betydelse stärks av det faktum att ämnet sedan tagits upp ett flertal gånger under riksdagsåret och att det fortsatt har en central betydelse för partiets ideologi.

3.1 Reliabilitet och validitet

Undersökning består av ett antal frågor som tagits fram av en forskare och ställt dem till andra texter nu ställs till ett tal som hållits i Sverige och som finns tillgängligt på youtube. Därför är det möjligt för andra forskare att utföra samma undersökning. Det innebär att den externa reliabiliteten är hög. Den interna reliabiliteten uppnåddes genom att materialet analyserades rad för rad och mycket djuplodande.

Tolkningen kommer fram till att partiet använder ett begrepp som har sin grund i den nationella rörelsen, dessutom visar undersökningen att partiet lagt till en stark populistisk vinkel till begreppet. Detta överensstämmer med flera andra forskares tolkning såväl av hur partiets band till historien ser ut som partiets utveckling. Detta kan sägas innebära intern validitet.

Det mesta tyder på att ett annat urval – exempelvis en genomgång av alla gånger Jimmie Åkesson använt begreppet under valrörelsen – skulle ge samma resultat. Det skulle också vara möjligt att göra samma analys av de debatter som hållits i riksdagen under året. Den externa validiteten bör därför anses vara god.

Det skulle även vara möjligt att med en kvantitativ ansats ta reda på hur många gånger Åkesson använt begreppet. Det skulle stärka validiteten eftersom valet att analysera begreppet nu bygger på en icke vetenskapligt belagd uppfattning att begreppet är centralt för partiet och att det finns med i alla tal som partiledaren håller.

Jag har valt att använda frågor som har tagits fram av en forskare som specialiserat sig på diskursanalys och särskilt studerat europeiska högerpopulistiska rörelsers retorik. På så vis blir frågorna testade och det blir möjligt att jämföra analyser som gjorts av andra partiers retorik. En annan metod hade varit att ställa frågor som kunnat jämföras med hur andra partier i Sverige ställer sig till olika fenomen. Eventuellt hade man med en sådan analys kunnat urskilja hur beskrivningen av situationen i Sverige skiljer sig mellan olika aktörer, samt i dess följd också hur Sverigedemokraternas ideologi skiljer sig ifrån de andra riksdagspartierna.

4 Analys

4.1 En svenskfientlig attack

Talet som Jimmie Åkesson höll i Västerås börjar mitt i en händelse som han förväntar sig att de som lyssnar känner till. Händelsen har blivit flitigt omskriven på webbsidor – särskilt på så

kallade ”nationella” sidor som www.nationell.nu. Enligt den ursprungliga artikeln blev kvinnan rispad på kroppen och fick utså glåpord som ”svennehora” i ungefär tio minuter av tre killar – den äldsta uppfattade hon som i 20-årsåldern – sedan dök några yngre killar upp och de tre killarna tog hennes väska och sprang. I en artikel som Jimmie Åkesson citerar i Vestmanlands läns tidning blev kvinnan ”indragen i ett buskage och torterad” – med hänvisning till samma artikel.

Jimmie Åkesson skriver senare om händelsen så här (VLT 6/8 2010).

Undersköterskan Elizabeth var på väg hem från jobbet när hon plötsligt blev konfronterad av tre unga män som kallade henne för ”svennehora”. Därefter blev hon indragen i ett buskage där gärningsmännen torterade henne genom att skära henne med en kniv (VLT 17/7 2010).

I den ursprungliga artikeln står:

De andra pojkarna, som är i 15-årsåldern, kommer ifatt. De kastar omkull Elizabeths cykel. Och knuffar in henne mot dungen vid sidan av cykelvägen.
– Jag hade en typ av tubtopp på mig. En med axelband. De skar av axelbanden till toppen med kniven. Sen skar de sönder bältet i mina shorts, säger hon. Hennes röst är knappt hörbar när hon återberättar.

Under överfallet skrattar killarna. Alla manar på varandra. Den äldste som håller i kniven har iskall blick. Han rör inte en min, förutom när han skojar med de andra två.
– De tyckte tydligen att det de höll på med var jätte-roligt.

Hon har blivit rispad med kniven i armen och på bröstet. När hon försöker putta bort den äldsta skär han henne i benet.

Elizabeth kan inte säga hur länge pojkarna lekte med henne.

– Det kan ha varit tio minuter på sin höjd. Eller. Nej, jag vet faktiskt inte. Jag har ingen aning, säger hon, och blir tyst.

Tidigare under våren har det nazistiska Svenskarnas parti också demonstrerat i Västerås för att protestera mot ”svenskfientligheten” som anses vara särskilt problematisk i denna stad.

I talet konstaterar Jimmie Åkesson direkt att trakasserierna och våldet som kvinnan utsattes för beror på vad han kallar ”svenskfientlighet”. Ordet upprepas i talet sju gånger. I första meningen fastslår att det som hänt är ett ”ovanligt grovt, men också tydligt fall av svenskfientlighet”. Han

fortsätter: ”Men det var inget ovanligt fall. Det är något som sker runt om i vårt land hela tiden”.

Talet hålls alltså på ett torg i en mellansvensk stad. Partiet är mitt i en valrörelse och Jimmie Åkesson åker runt och håller annars samma tal överallt – det handlar om brott, invandring och pensionärer. Men så en dag kommer ett pressmeddelande där övriga partier i Västerås inbjuds att debattera mot Åkesson på torget. De får på sig en dag att tänka över att göra något som inte är kutym – att delta i ett annat partis torgmöte.

Enbart lokala medier bevakar mötet, om fler känt till det hade med stor sannolikhet Stockholmsmedierna kunnat ta sig till Västerås. Vid den här tiden hade medierna – till skillnad mot tidigare under valkampanjen – börjat bevaka Sverigedemokraterna. Partiet hade en stark medvind i opinionen och allt fler inom medierna började inse att de skulle ta sig in i riksdagen.

En koll i uppslagsverk ger inga träffar på begreppet. Den enda plats som ”svenskfientlighet” definieras är på <http://www.metapedia.org/> som är ett alternativt uppslagsverk som drivs av svenska nationalisterna. Grundarnas ambition är att vara en motvikt till anti-rasistiska organisationer som Searchlight, Anti-Defamation League, Southern Poverty Law Center och Simon Wiesenthal Centre.

Metapedia definierar Svenskfientlighet så här:

Svenskfientlighet kan delas upp i två kategorier: fientlighet mot svenskar på grund av att dessa är etniska svenskar, pratar svenska och har ett nordeuropeiskt utseende. Dels en aversion mot det svenska kulturarvet som man anser är underlägset andra kulturer. Ibland ifrågasätter man även om det över huvud taget finns ett specifikt svenskt kulturarv.

Det som hände i Västerås anses således falla under den första definitionen: pojkarna som trakasserade kvinnan gjorde det för att de är fientligt inställda till svenskar på grund av att dessa är etniska svenskar.

I de följande meningarna upprepar Jimmie Åkesson att det är vanligt. Han säger att svenskar utsätts för rasistiska tillmälen, rasistiskt våld, av den enda anledningen att de är svenskar.

Under de första minuterna av talet upprepar han fraser som ”drabbar svenskar”, ”svenskar utsätts”, ”svenskar rånas”, ”för att de är svenskar” och ”just för att de är svenskar”, ”utsatta för”, ”våldtas för att”.

Inledningen är retoriskt mycket rak på sak och får lyssnaren att förstå att om man inte kände till detta tidigare så har man inte förstått hur verkligheten ser ut. Det finns heller inga andra förklaringar eller ens öppningar till att det skulle kunna finnas andra förklaringar än kultur och förakt mot kultur till varför mobbning och trakasserier förekommer än att de är rasistiska – företrädesvis rasistiska från icke-svenskar mot svenskar.

Efter inledningen kommer en passus där han säger att det är ”oerhört viktigt att poängtera att ingen i det här landet ska utsättas för kränkande behandling på grund av sitt ursprung. Ingen invandrare och ingen svensk”. Direkt därefter säger han att det bara är den ena formen av rasism som belyses i Sverige. Den andra formen av rasism som han kallar svenskfientlighet, den fördöms inte av etablissemanget.

Ruth Wodaks frågor ställs till den första delen av talet:

1 Vad kallas personer och hur refereras de lingvistiskt? Åkesson konstruerar inte en fiende som är en person. Den första frågan måste därför besvaras med att personen istället är en företeelse, eller snarare en förklaringsmodell för obehagliga händelser som inte uppmärksammas. Företeelsen kallas ”svenskfientlighet”. I det första avsnittet beskrivs svenskfientligheten som att den är ”vitt förekommande”, den ”utförs oftast av unga män, mot kvinnor eller andra unga män”, den ”förekommer ofta i skolor”, den ”fördöms inte av etablissemanget”.

2 Vilka drag, karaktäristika, kvaliteter och särdrag tillskrivs dem? Ideologin och perspektivet bakom är (främmande) kultur som förklaringsmodell. Det finns inga andra förklaringar till varför unga män tar till våld eller trakasserar kvinnor. Sociala, psykologiska, ekonomiska eller kanske den kultur de lever i, snarare än den kultur de kommer ifrån, tas inte upp som alternativa förklaringar.

3 Från vilket perspektiv eller ideologi uttrycks dessa benämningar, attribut och argument?

Perspektivet är den svenska personen som utsätts för något hemskt som kommer utifrån. Ideologin och begreppet är vedertaget från den nationella rörelse som Sverigedemokraterna numera officiellt tar avstånd från, alltså en rasistisk och antisemitisk rörelse. Attributen som

tillskrivs det Åkesson säger är ”ovanligt grovt”, ”tydligt”, ”inget ovanligt”, ”sker hela tiden”, ”drabbar varje dag”, ”inte minst i skolor”, ”vanligt”. Argumenten handlar om att majoriteten utsätts för våld av minoriteter och att majoritetens företrädare låter detta ske.

4 Uttrycks detta öppet, är de överdrivna eller underförstådda? I detta avsnitt är Åkesson mycket tydlig med att det finns en svenskfientlighet, att svenskar är offer för invandrares våld och att etablissemangen låter detta ske. Däremot är det otydligt om etablissemangen låter våldet gå ostraffat eller om det bara är att etablissemangen inte inser att det som sker beror på svenskfientlighet. Det stora antalet förstärkningsord kan tolkas som att Åkesson överdriver, särskilt som vi heller aldrig får någon beskrivning av vad som faktiskt skett. Det sistnämnda är underförstått, vi ska alla förstå att något hemskt skett, något fruktansvärt och att det var invandrare som gjorde detta mot en kvinna från trakten.

4.2 Lagarna diskriminerar

I följande meningar talar Jimmie Åkesson om att det inte blir några rättsliga efterspel när en svensk utsätts för nedsättande omdömen. Han menar att det ”naturligtvis är ett allvarligt missförhållande” och frågar sig varför det ser ut på det här viset. Förklaringen kommer direkt. Svenskfientlighet kan ta sig olika uttryck – dels den direkta rasismen som han säger var vad som skedde när kvinnan trakasserades av ungdomarna – dels en formaliserad svenskfientlighet i det svenska samhället. Denna formaliserade svenskfientlighet, säger Åkesson, finns i våra lagar och hos det politiska etablissemangen.

Det finns alltså – enligt Åkesson – en struktur i samhället – som uppmuntrar till trakasserier mot ”svenskar”. I nästa mening får vi ett exempel: ”Ett av de senaste exemplen är den borgerliga regeringens så kallade integrsjobb”. Åkesson menar att när staten går in och betalar en del av lönekostnaden för en invandrare – en del av integrationspolitiken – är det en direkt diskriminering av svenskar som söker jobb. Därefter säger han ”Vi minns säkert Mona Sahlins uttalande för ungefär tio år sedan att Mohammed ska få jobbet före Kalle”.

Nästa exempel på svenskfientlighet är mångfaldsplaner, som enligt Åkesson får ut på att diskriminera svenskar. Därefter kommer han till två uttalanden som han ofta återvänder till i sina tal. Det ena är att Fredrik Reinfeldt en gång med Tegnér sagt att ”ursvenskt är bara barbariet” och att ”resten av utvecklingen har kommit utifrån”. Det andra är näringsminister Maud Olofsson som en gång sa att det var människor utifrån som byggde upp Sverige.

Logiken är alltså att ett uttalande om svensk historia av statsministern är en del av den svenskfientlighet som får till följd att en kvinna i Västerås trakasseras av ungdomar.

Jimmie Åkesson använder nu ett retoriskt grepp där han ställer tre likaformulerade frågor: 1. Är det så konstigt att vi har en svenskfientlighet som breder ut sig när vi har den här typen av politiska ledare? När den politiska ledningen, det politiska etablissemanget ger uttryck för ett så starkt förakt för Sverige, det svenska och svenskarna.

2. Är det så konstigt att vi har lagar som diskriminerar svenskar i Sverige när de här typerna av uttryck förekommer hos våra politiska ledare?

3. Är det så konstigt att det finns människor, vissa i det här landet, med invandrarbakgrund som tycker att det är okej att ge sig på svenskar med våld och tillmälen när vi har den här typen av politisk ledning i Sverige?

Han svarar sedan: Självklart så är etablissemangets svenskförakt den främsta orsaken till att svenskfientligheten kan breda ut sig i Sverige idag. Det rådet det ingen som helst tvekan om.

Om man går tillbaka till definitionen från Metapedia kan man konstatera att Jimmie Åkesson redan efter en kort stund har täckt in båda definitionerna av svenskfientlighet – såväl våldet mot enskilda, som attityden mot svenskhet. Han har dessutom förklarat den första företeelsen med den andra. Det finns alltså, enligt Åkesson, ett direkt samband mellan våldet och trakasserierna som utförs av invandrarungdomar till Sveriges högsta politikernas negativa attityder till Sverige.

Om vi återigen ställer Ruth Wodaks frågor till talet finner vi inte riktigt samma svar som i första avsnittet.

1. *Vad kallas personer och hur refereras de lingvistiskt?* I detta avsnitt beskrivs svenskfientlighet som lagar och regler – instegsjobb och mångfaldsplaner – samt som attityder från politiska ledare.

2. *Vilka drag, karaktäristika, kvaliteter och särdrag tillskrivs dem?* Instegsjobbet och mångfaldsplaner beskrivs som diskriminering. Det är deras syfte, och de har tillkommit eftersom politikerna är negativt inställda till svenskar. Politikerna beskrivs som föraktfulla mot Sverige, mot det svenska och mot svenskarna.

3. *Från vilket perspektiv eller ideologi uttrycks dessa benämningar, attribut och argument?* Perspektivet är nu från eliten/etablissemanget mot svensken – en person som på grund av etablissemangets svek utsätts för trakasserier av en främmande eller som förblir arbetslös och

diskriminerad på sin arbetsplats. Ideologin och begreppet är vedertaget från den nationella rörelsen. I detta avsnitt använder Åkesson inga förstärkningsord. Han har få exempel och det är inte tydligt hur dessa företeelser hänger ihop. Känslan förs istället fram med en retorisk upprepning och begrepp som ”självlärt är det så”.

4. *Uttrycks detta öppet, är de överdrivna eller underförstådda?* Vi får förstå att det är hemskt att säga att det ursvenska är barbariet. Om man dessutom känner igen citatet från Tegnér – en dikt skriven till Svenska Akademiens 50-årsjubileum – kan man förstå att Åkesson anser att detta uttalande bevisar att Reinfeldt är negativt inställd till Sverige. Om man har hört Åkesson tala förut vet man att han ofta återkommer till detta citat – liksom många andra Sverigedemokrater gör. Det är en hälsning till dem som redan är införstådda. Detsamma gäller citatet från Maud Olofsson som bekräftar en historieberättelse om hantverkare och handelsmän som kom till Sverige och som många som känner sig som svenskar tänker att de härstammar ifrån. Att beskriva historien som att Sverige utvecklats i möten mellan olika människor är – enligt Åkesson – att säga något negativt om Sverige, vilket i sin tur kan leda till diskriminerande lagar och till våld.

4.3 Det är elitens fel

Tredje och sista delen av talet handlar om framtiden. Åkesson talar om att det är oundvikligt att det i ett så kulturellt splittrat samhälle som det svenska alltid kommer att finnas grupp motsättningar, rasism, mellan olika folkgrupper. Detta beror på att de som kommer till landet inte anpassar sig till det svenska samhället och till majoritetsbefolkningen.

För att inte få en allvarligare utveckling måste något göras, menar Åkesson. Därför har SD till det här mötet bjudit in övriga partier i Västerås för att diskutera frågan om svenskfientlighet och rasism som riktar sig mot svenskar.

”Föga förvånande har ingen tackat jag till att delta i den här diskussionen” säger Åkesson. Han förklarar sedan att de antingen inte är intresserade, inte vågar diskutera och kör huvudet i sanden. Eller så är de rädda. Han menar att de andra partierna är rädda att diskutera eftersom den som vågar ta upp invandringsproblematiken, de problem som ”massinvandringen” fört med sig, stämplas som rasist. Han menar också att de är rädda om sina karriärer. Och det är därför de inte kommit till mötet på torget.

Talet avslutas med att han säger att skulden alltid läggs på svenskarna eftersom svenskarna tar på sig ansvaret för integrationen. Han menar sig vara innerligt trött på den utgångspunkten och säger att det borde vara självklart för alla som väljer att bosätta sig i Sverige att de anpassar sig till samhället.

Ruth Wodaks frågar igen, applicerade på den tredje delen.

1. *Vad kallas personer och hur refereras de lingvistiskt?* I den sista delen finns personer. Det är nu invandrarna det handlar om. De benämns indirekt, Åkesson säger att det nu finns olika folkgrupper i Sverige som det helt naturligt blir motsättningar emellan. Dessutom är andra politiker en motsatt grupp, det är de som har bjudits in men inte kommit. Samt svenskar i allmänhet.

2. *Vilka drag, karaktäristika, kvaliteter och särdrag tillskrivs dem?* Invandrarna beskrivs som att det daltas med dem. Att de kommer till Sverige och att de inte försöker anpassa sig. Det sägs att svenskar tar på sig skulden när invandrarna utsätter svenskar för någonting. Att man inte satsar på integration. Politikerna är fega, rädda och vågar inte säga vad de egentligen tänker eftersom de då kan beskyllas för rasism.

3. *Från vilket perspektiv eller ideologi uttrycks dessa benämningar, attribut och argument?* Det här är huvudargumenten som Åkesson driver under sin valkampanj: brottslighet bland invandrare, bortkastade pengar på integration, att ingen vill inse att det enda sättet att lösa problemen är att inte släppa in människor och att ställa krav på dem som bor här att assimilera sig. I slutändan beror alltså alla problem med svenskfientlighet på invandringen. Och den enda lösningen är att stoppa invandringen.

4. *Uttrycks detta öppet, är de överdrivna eller underförstådda?* Det uttrycks underförstått. Åkesson säger aldrig att invandrare begår brott och att han vill stoppa invandringen. Det har han istället sagt många gånger förut. Han antyder nu sina åsikter och lägger skulden på politikerna som inte vill ta tag i problemet och på svenskarna som tar ansvar för en integration han inte tror på.

Som Ernesto Laclau skriver så har populisterna två fiender. "Den andre" och "eliten". Det är tydligt hur Åkesson här riktar sin främsta kritik mot eliten som lägger grunden till svenskfientligheten som sedan invandraren utför. Invandringen är problemet och svensken är den som tar skulden trots att det är invandraren som begår brotten.

Ruth Wodak presenterar olika diskursiva strategier för en positiv självpresentation eller negativ presentation av ”den andre”: Dessa är *Strategi, Mål, Medel, Referens, Konstruktion av ”innegrupp”, Medlemskap och utegrupp, Biologiska, naturaliserande och avpersonifierande metaforer och metonymer, Förutsägelser, Gradering, Stereotypisering.*

Talet som helhet är retoriskt raffinerat med utgångspunkt i en dramatisk närliggande händelse, strategin är att bygga upp en upprördhet och ganska snart förklara vems fel är och vilken lösning som finns, och dessutom vilka som har skulden till att detta enkla problem inte löses. Målet är att demonisera invandraren och de som har ”släppt in” invandraren i landet. Medlet är att retoriskt använda enskilda händelser och sätta dem i samband som verkar enkla där man bortser från alla komplicerande faktorer. Lyssnaren får själv bestämma om skillnaderna mellan människorna beror på ras, etnicitet eller kultur. Att skillnaden finns, och att den inte går att överbrygga, är tesen som drivs.

Referenserna är till för att göra skillnaden tydlig mellan ”vi” och ”dom”. I Wodaks undersökningar dominerar referenserna till ”dom” och så sker också här. Det är dock inte Laclaus ”den andre” som mest beskrivs utan ”eliten” – de som svikit och en abstrakt som beskrivs som ”svenskfientligheten”.

”Innegruppen” konstrueras först som den drabbade, offret. Det är oftast en kvinna som utsätts för angrepp från den främmande mannen, den svenska kvinnan som den utländske mannen inte visar respekt för. Sedan är det ”innegruppen” folket som drabbas av elitens svek, och av invandrarens brottslighet.

Wodaks ”utegrupp” är de utländska männen som angriper den svenska kvinnan. Det är också det svenska samhället med en elit som inte förstår eller respekterar folket. Den upplyste representanten för folket förstår dock, denna person är i detta fall Jimmie Åkesson själv, ledare för Sverigedemokraterna.

Några avpersonifierade begrepp används inte i talet. Istället finns en genomgående varnande retorisk ton – Åkesson varnar för en fara som kommer.

Förutsägelsen är att det kommer att bli mycket värre. Han pekar på hur det är utomlands – i Europa – och säger att Sverige inte ännu har upplevt de stora problemen som kommer att

uppstå när olika folkgrupper ska leva nära varandra.

Graderar gör han genom att hävda just att det som vi nu upplever av våld och hat från invandrare kommer att bli mycket värre när det blir som i Europa.

Stereotyperna är genomgående. Invandrare och svenskar. Folk och elit. Fega politiker å ena sidan och Sverigedemokrater å den andra. Skolelever mot invandrarelever. Människor utan andra egenskaper - inga andra sociala, ekonomiska, biologiska, kulturella skillnader än svensk mot invandrare. Samt de som inte fattar mot de som har insett hur det är.

6 Slutsats och diskussion

Svenskfientlighet har blivit ett viktigt begrepp för Sverigedemokraterna, som anser att det är ett stort problem i Sverige. Analysen visar att begreppet kan ha flera innebörder, men att kärnan är en negativ inställning till allt som kan anses vara svenskt. I begreppets mest vida betydelse är alla som inte sympatiserar med Sverigedemokraterna svenskfientliga. I en smal betydelse är det svenskfientligheten som förklarar en enskild mans våldtäkt av en kvinna. Enligt Jimmie Åkesson hänger dessa saker samman. Politiker som har en annan uppfattning om svensk historia än Sverigedemokraternas kan kallas svenskfientliga och att de sprider sin historiebeteckning lägger grund till verbala och fysiska trakasserier av svenskar.

Många uppfattar nog begreppet som likvärdigt begreppet ”omvänd rasism”. Även sådan så kallad rasism riktar sig mot majoriteten. Begreppet låter också som att det är analogt med ”främlingsfientlighet” vilket ju handlar om en negativ inställning till inflyttade människor – främlingar. Man skulle då kunna tänka sig att ”svenskfientlighet” handlade om fientlighet mot en svensk minoritet i ett annat land. Men så är det alltså inte. De händelser som Sverigedemokraterna drar slutsatser ifrån uppfattas också av andra som problematiska och allvarliga. Det som skiljer är sättet att förklara problem om att invandrarungdomar i högre grad hamnar utanför samhället och begår brott än infödda ungdomar – att det finns problem i miljonprogramsområdena – att mobbningen är ett problem på skolorna och så vidare. Däremot finns ingen gemensam uppfattning om att ledande politiker har en attityd som är problematisk i detta avseende.

Vid en närmare analys visar det sig att ”svenskfientlighet” fungerar som ett sätt att skapa en offerroll. Minoritetspositionen intas villigt som ett offer – att vara ”offer” uppfattas inte som ett problem utan snarare eftersträvas en plats bland andra minoriteter som diskrimineras. Svenskfientligheten beskrivs som att man, förutom att bli diskriminerad, inte får något erkännande för detta.

Men för att lyckas med detta måste mängden drabbade bli mindre. Så konstrueras en fiende som inte enbart är främlingen som pekas ut som ”den andre” utan som dessutom har makt. Precis som populisterna har två fiender – ”den andre” och ”eliten” så vänder sig svenskfientlighetsbegreppet såväl mot ”den andre” som mot ”eliten”. Svenskfientliga är alla som inte inser att invandringen förstör landet. Dessa människor diskriminerar dem som hyllar ”det svenska”. I slutändan är det endast Sverigedemokraterna själva som förtrycks, även om det kan beskrivas med en problembild där den svenska kvinnan våldtas av en utländsk man. Just värnandet av den svenska kvinnan ligger i linje med en nationalistisk världsbild – hotet mot kvinnan från den utländske mannen är en metafor för hur nationen hotas utifrån. Athena Farrokhzad beskriver i en artikel i Aftonbladet efter terrorattacken i Norge hur högerextremismen utnyttjar kvinnan som metafor.

Det största hotet mot henne är den muslimske mannen. Han besudlar hennes renhet med sitt barbari, upprättar sharialagar så fort han får chansen. Den vita kvinnan fattar inte läget, hon ser bara på när främlingen ödelägger henne. Den ende som kan försvara henne är den vite mannen.

I Jimmie Åkessons tal framträder skillnaden mellan de ”identiära” debattörernas användning av ”svenskfientligheten”. Sverigedemokraterna söker offrets position, på populistiskt manér. Högerextremer som exempelvis Jonas De Geer använder begreppet, men han är inte en martyr. En nationalist är stolt över att vara svensk och ser ner på dem som inte förstår. Men Sverigedemokraterna kombinerar nationalismen med den ideologiska populismen, och gör sig själva till offer för den ”politisk korrekthet” som eliten utsätter dem för.

I Wodaks efterföljd har jag genomfört en analys av ett tal av partiledaren för Sverigedemokraterna. Talet tar upp ett begrepp och en idékonstruktion som har sina rötter i den svenska nationella rörelse som samlar partier och fristående tänkare med kopplingar till

nationalism, nazism och fascism. Begreppet är dock mycket aktuellt i den retorik som Sverigedemokraterna för fram idag. Samtidigt visar analysen att Sverigedemokraterna delvis fört in en mer populistisk betydelse i begreppet ”svenskfientlighet”.

Det starka föraktet mot ”eliten” och den egna martyrollen som visar sig i analysen är en tydlig indikation på hur populismen blivit en viktig komponent i SD:s ideologi. De förändringar som sker inom den högerextrema rörelsen finns stor anledning för fler forskare att analysera den terminologi som används och hur begreppen används retoriskt. Flera av de partier som nu sitter i de europeiska parlamenten har genomgått ”ompaketeringar” där de bytt språkbruk men behållit sina åsikter. Det gäller Sverigedemokrater liksom exempelvis Vlaams Belang i Belgien och Front National i Frankrike. Samtidigt hör vi nu hur norska Fremskrittspartiet efter terrordådet i Norge tar avstånd från sin tidigare retorik. Det finns stor anledning att närmare analysera hur språket förändras och hur de olika rörelserna konstruerar sina fiender.

Källor

Tryckta källor

Andersson, Christian (2019). *Populism*. SNS Förlag. Stockholm.

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2005): "Samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys". I: Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red) *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*.

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2005): "Idé och ideologianalys". I: Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red) *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Studentlitteratur. Lund.

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2005): "Diskursanalys". I: Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red) *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Studentlitteratur. Lund.

Brah, Avtar (2001): "Att sätta ny ram på Europa". I Catharina Landström (red): *Nykoloniala texter*. Federativs förlag. Stockholm.

Athena Farrokhzad (4/8 2011): "En europeisk hederskultur". Aftonbladet

Foucault, M. (1993). *Diskursens ordning*. Brutus Östlings bokförlag Symposion. Stockholm.

Hamrud, Annika & Qvarford, Elisabet (2010): *Svensk, svenskare... Ett reportage om Sverigedemokraterna*. Optimal förlag, Stockholm

Hellström, Anders (2010): *Vi är de goda. Den offentliga debatten om Sverigedemokraterna och deras politik*. Tankekraft. Stockholm.

Hellström, Anders & Nilsson, Tom (2010): "We are the good guys: Ideological positioning of the nationalist party Sverigedemokraterna in contemporary Swedish politics". I *Ethnicities*, vol 10, nr 1.

Johannesson, Kurt (2006) *Retorik eller konsten att övertyga*. Norstedts, Stockholm.

Laclau, Ernesto (2005): "What's in a name?" I *Populism and the mirror of democracy*, Verso, London

Mudde, Cas (2007): *Populist radical rights parties in Europe*. Cambridge university press, Cambridge, UK.

Rydgren, J. (2004). "Vad är radikal högerpopulism?" s. 18-27 i Rydgren, J. Widfeldt, A. (red.). i *Från Le Pen till Pim Fortuyn. Populism och parlamentarisk högerextremism i dagens Europa*. Liber. Malmö.

Taggart, Paul (2000): *Populism*. Open university press. London.

Wodak, Ruth (2003): *Populist discourses. The rhetoric of exclusion in written genres*. John Benjamin Publishing.

Wodak, Ruth (2011): "Old and new demagoguery: the rhetoric of exclusion", Open democracy. (www.opendemocracy.net)

Åkesson, Jimmie och Herrstedt, Carina (30/3 2010): "SD – ett parti för HBT-personer". Aftonbladet.

Åkesson, Jimmie (19/10 2009): "Muslimerna är vårt största utländska hot". Aftonbladet.

Elektroniska källor

Fjordman (2008): <http://www.brusselsjournal.com/node/3576>

Marie Demker (2011) : <http://vanstrastranden.wordpress.com/>

Johansson Heinö, Andreas (2011):

<http://andreasjohanssonheino.blogspot.com/2011/06/darfor-anser-jag-inte-att-sd-ar-ett.html>

Svenskfientlighet i Metapedia:

<http://www.metapedia.org/> sökordet "Svenskfientlighet"

Västmanlands tidnings artikel om överfallet: <http://vlt.se/nyheter/vasteras/1.896805-ynglingar-ranade-elizabeth-26-och-skar-sonder-hennes-klader>

Jimmie Åkessons debattartikel i Västmanlands tidning: <http://vlt.se/asikter/debatt/1.913480-jimmie-akesson-sd-svenskfientligheten-maste-bekampas?>

Nationella debattörer om "svenskfientlighet":

<http://oskorei.motpol.nu/?m=201104&paged=2>

<http://wodinaz.motpol.nu/sd-svenskfientlighet-i-riksdagen/http://jdg.motpol.nu/?p=1682>

Den etno-pluralistiska ideologin: <http://www.racialcompact.com/>

Nationella debattörer om ”kulturrasism”:

Oskorei, 2008: <http://oskorei.motpol.nu/?p=446>

Kulturrasism i Metapedia:

<http://sv.metapedia.org/wiki/Kulturnationalism>.

Retorisk analys av ”kulturnationalism”:

Löfström 2010: <http://www.lofstromretorik.se/2010/10/04/etno-eller-kulturnationalism/>

Muntliga källor

Jacob Christensen, docent i statskunskap vid Odense universitet.

Jonathan Leman – Expo och Kommittén mot antisemitism

Appendix

Utdrag ut dikt Esaias Tegnér's dikt vid Svenska akademiens femtioåriga minneshögtid.
Framförd den 5 april 1836.

”Där låg ett skimmer över Gustafs dagar, fantastiskt, utländskt, flärdfullt om du vill, men det var sol däri, och, hur du klagar, var stodo vi, om de ej varit till? All bildning står på ofri grund till slutet, blott barbarit var en gång fosterländskt; men vett blev plantat, järnhårt språk blev brutet, och sången stämd och livet mänskligt njutet, och vad Gustaviskt var blev därför även svenskt.”

Bilaga

Tal hållit av partiledaren Jimmie Åkesson 28 juli 2010 i Västerås

Det som hände här för en dryg vecka sedan var väl ett ovanligt grovt, men också tydligt fall av svenskfientlighet. Men det var inget ovanligt fall. Det är något som sker runt om i vårt land hela tiden. Det är något som drabbar svenskar i Sverige varje dag. Inte minst i skolor verkar det vara vanligt. Svenskar som utsätts för rasistiska tillmälen, rasistiskt våld, av den enda anledningen att de är svenskar. Svenska ungdomar kan rånas på sina mobiltelefoner, mopeder och kläder just för att de är svenskar. Misshandlas, mobbas i skolorna just för att de är svenskar. Kvinnor kan våldtas med motiveringen att de är blonda och blåögda att de förtjänar det.

Svenskar bli utsatta för nedsättande tillmälen som svennetönt eller som i det här fallet, svennehora.

Jag tror att det är viktigt att inledningsvis poängtera att ingen i det här landet ska utsättas för kränkande behandling på grund av sitt ursprung. Ingen invandrare och ingen svensk. Det är oerhört viktigt att poängtera det.

Samtidigt ser vi en trendens i det svenska samhället där den ena formen av rasism belyses, fördöms, det startas kampanjer. Medan den andra formen av rasism, den som vi ska belysa här idag inte alls debatteras, den göms undan och det fördöms definitivt inte av etablissemang.

Om en invandrare i Sverige idag utsätts för tillmälen eller våld från en svensk ser vi genast kampanjer, det kan till och med anses som brott, så kallat hatbrott. Om det däremot är det motsatta, att en svensk blir kallad svenne eller svennehora, då händer det ingenting. Det blir definitivt inte fördömanden. Inga kampanjer mot rasism mot svenskar, inga rättsliga efterspel, allt som oftast.

Det här är naturligtvis allvarligt missförhållande som vi ser i det svenska samhället och man kan fråga sig varför ser det ut på det här viset?

Jag menar att den här svenskfientligheten kan ta sig uttryck på flera sätt. Dels den här direkta rasismen som vi har sett exempel på här i Västerås och på andra håll i landet, där svenskar, män och kvinnor, ofta ungdomar, utsätts för tillmälen och våld, det är ena formen.

Sen finns det också ett slags formaliserat svenskfientlighet i det svenska samhället, i våra lagar, i det politiska etablissemang.

Ett av de senaste exemplen är den borgliga regeringens så kallade instegsjobb. Jobb som innebär att staten går in och subventionerar löner och sociala avgifter för invandrare som företagen anställer. Man subventionerar 75 procent av lönekostnaden. Det är en direkt diskriminering av svenskar som söker jobb på arbetsmarknaden.

Det finns många sådana exempel. Vi minns säkert Mona Sahlins uttalande för ungefär tio år sedan att Mohammed ska jobbet före Kalle.

Vi har runt om i landet på kommuner och andra myndigheter så kallade mångfaldsplaner som går ut på att diskriminera svenskar eller som man säger positivt särbehandla vissa etniska minoriteter.

Vi ser uttalanden från våra ledande politiker väldigt ofta, som när Fredrik Reinfeldt i Södertälje stod och sa ursvenskt är bara barbariet, resten av utvecklingen har kommit utifrån. Så står vår statsminister och säger strax efter valet.

Eller som när vår näringsminister Maud Olofsson stod i Trosa och sa att det var faktiskt inte vi svenskar som byggde upp Sverige, det var människor som kom utifrån.

Är det så konstigt att vi har en svenskfientlighet som breder ut sig när vi har den här typen av politiska ledare? När den politiska ledningen, det politiska etablissemanget ger uttryck för ett så starkt förakt för Sverige det svenska och svenskarna.

Är det så konstigt att vi har lagar som diskriminerar svenskar i Sverige när de här typerna av uttryck förekommer hos våra politiska ledare?

Är det så konstigt att det finns människor, vissa i det här landet, med invandrarbakgrund som tycker att det är ok att ge sig på svenskar med våld och tillmälen när vi har den här typen av politisk ledning i Sverige?

Självklart så är etablissemangets svenskförakt är den främsta orsaken till att svenskfientligheten kan breda ut sig i Sverige idag. Det råder det ingen som helst tvekan om. Samtidigt är det naturligtvis också så att i ett kulturellt splittrat samhälle som det svenska samhället håller på att utvecklas till så kommer det alltid att finnas den här typen av grupp motsättningar, rasism, mellan olika folkgrupper.

Det är en naturlig utveckling i ett samhälle som bygger på olikheter, där man inte förmår de människor som kommer till vårt land och bosätter sig här att anpassa sig till det svenska samhället och till majoritetsbefolkningen.

Jag vill också säga att det vi ser idag, det här är bara början. Titta runt om i världen i länder ganska nära oss i Europa, där man har kommit mycket längre i den här splittrande utvecklingen. Där är också motsättningarna mycket starkare än de vi ser i Sverige idag. Vi måste göra någonting, nu åt det här.

Vi har till det här mötet här idag bjudit in övriga partierna i Västerås för att vara med och diskutera den här frågan om svenskfientlighet och rasism som riktar sig mot svenskar.

Föga förvånande har ingen tackat ja till att delta i den här diskussionen. Vilket jag tycker är synd. Antingen är det så att de inte är intresserade, de vågar inte diskutera det här, man kör huvudet i sanden. Det är det ena alternativet.

Det andra alternativet är att de är rädda. De är rädda för att diskutera de här frågorna därför att det ser ut som så i det svenska samhället att den som vågar ta upp invandringsproblematiken, de

problem som massinvandringen har fört med sig den stämplas som rasist eller främlingsfientlig.

Och har man velat göra politisk karriär i Sverige, hittills åtminstone, då har man fått hålla sig så långt borta från de här frågorna som möjligt.

Det kan också vara en förklaring till att vi inte ser någon från de andra partierna här idag som vill diskutera svenskfientligheten.

Om en svensk utsätter en invandrare för någonting idag så ropas det genast om rasism, om trångsynta svenskar. Ibland är det naturligtvis alldeles riktigt. Det finns svenskar som är rasister och som vill människor illa.

Men missförhållandet är det här: När en invandrare utsätter en svensk för någonting i det svenska samhället då ropas det också om rasism om trångsynta svenskar. Det ropas också om att det ändå är vårt fel. Därför att vi inte har varit tillräckligt bra på att integrera svenskarna som har kommit till Sverige. Vi har inte lagt tillräckligt mycket pengar i de invandrartäta förortererna. Så hur man än vrider och vänder på det så är det svenskarnas fel.

Jag är innerligt trött på den utgångspunkten för hur vi ska bygga det svenska samhället. För mig är det alldeles självklart att när man kommer till Sverige och väljer att bosätta sig här permanent då ska man också anpassa sig till det svenska samhället. Det tycker jag är självklart.